

B 279/näring

Käsittelijä:
Elinkeinovaliokunta

Liitteet:
– Ministerineuvoston ehdotus

Dnro 11-00388-19

Elinkeinovaliokunnan mietintö koskien

ministerineuvoston ehdotusta uudeksi aluepoliittiseksi yhteistyöohjelmaksi 2013–2016

1. Valiokunnan ehdotus

Elinkeinovaliokunta ehdottaa, että

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että se toteuttaa ministerineuvoston ehdotuksen uudeksi aluepoliittiseksi yhteistyöohjelmaksi 2013–2016 ministerineuvoston ehdotuksessa kuvatulla tavalla ja ottaen huomioon mietinnössä esitetyt näkemykset.

että se tulevissa toiminta- ja yhteistyöohjelmissa valitsee selkeämmin toimintaan suuntautuvan lähestymistavan sisältäen selkeitä tavoitteita ja toimia, joita voidaan seurata ja arvioida.

2. Taustaa

Aluepoliittisen yhteistyöohjelman luonnoksessa nimetään kolme pääpanostusaluetta tavoitteena

- myötävaikuttaa alueellisesti kestävään hyvinvointikehitykseen
- edistää kestävää aluekehitystä arktisella alueella
- kannustaa vihreää kasvua kaikilla alueilla.

Ohjelman lähtökohtana on, että alueiden Pohjola voi esittää hyviä ratkaisuja Pohjoismaiden ja Euroopan haasteisiin ja että pohjoismainen aluepoliittinen yhteistyö tuo pohjoismaista hyötyä. Ohjelman mukaan Pohjoismaiden aluepoliittinen yhteistyö pohjautuu sille, että Pohjoismaiden alueelliset haasteet ja edellytykset ovat samankaltaisia ja että Pohjoismaat ovat useiden vuosien ajan tehneet kokemustenvaihdon ja tiedon kokoamisen yhteistyötä tavoitteena rajaesteiden vähentäminen Pohjoismaiden välillä.

3. Valiokunnan näkemykset

Valiokunnan mielestä kolme pääpanostusalueetta ovat (erikseenkin) tärkeitä ja kiinnostavia osa-alueita. Pohjoismaiden kohtaamat väestönkehityksen haasteet on tärkeä kysymys, joka edellyttää suuria (taloudellisia ja yhteiskunnallisia) panostuksia lähivuosina. Tässä Pohjoismaat voivat ja niiden pitääkin hyödyntää toistensa kokemuksia ja tehdä yhteistyötä tärkeissä panostuksissa.

Aiemman yhteistyöohjelmaluonnoksen (kesäkuu 2012) perusteella elinkeinovaliokunta toivoi kytkentää pohjoismaisen yhteistyön muiden sektoreiden toimintaan, esimerkiksi näkemystä siitä, miten ohjelma voi täydentää ja kehittää vihreän kasvun aloitetta. Sama koskee ohjelmaan sisältyviä arktisen alueen elinkeinokehityksen linjauksia, joita kuvaillaan useiden haasteiden ja ongelmin osalta, mutta kytkös käynnissä olevaan toimintaan puuttuu suurelta osin.

Elinkeinovaliokunnan mielestä ohjelmassa ei myöskään käsitelty sitä, miten pohjoismaisessa yhteistyössä tulisi suhtautua Pohjoismaiden ulkopuoliseen toimintaan EU:n, pohjoisen ulottuvuuden ja Itämeri-yhteistyön saralla.

Ohjelmassa mainitaan lisäksi innovaatiopanostukset mutta valiokunta katsoi, että tässä yhteydessä on tärkeä puhua tutkimus- ja innovaatiopanostuksista, sillä nämä kaksi osa-alueetta kuuluvat tiiviisti yhteen.

Kesäkuun ohjelmaluonnoksessa todettiin myös, että "raja-alueyhteistyön lähtökohdانا on, että pohjoismaiset raja-alueet ovat usein maansa syrjäseutualueita samalla, kun rajat sinänsä luovat esteitä yritysten ja työntekijöiden liikkuvuudelle rajojen yli". Valiokunnan mielestä tämä oli väärä näkökulma, sillä esteet muodostuvat maiden erilaisista laeista ja säännöistä (ja niiden soveltamisesta), ei itse rajoista. Valtioiden raja on vain maantieteellinen käsite. Valiokunta toivoi suurempaa ja laajempaa kohdennusta/osallistumista/työtä/näkökulmaa ohjelmassa mainittujen lakien, asetusten, direktiivien ja sääntöjen yhtenäistämiseen/soveltamiseen/toteuttamiseen.

Liitteenä olevassa syyskuun 2012 luonnoksessa, jota ministerit käsittelevät kokouksessaan 11. lokakuuta, on huomioitu valiokunnan näkemykset, mistä valiokunta on kiitollinen. Elinkeinovaliokunta kaipaa tulevaisuuden pohjoismaiseen aluepolitiikkaan kuitenkin selkeämpää visiota ja selkeämmin toimintaan suuntautuvaa lähestymistapaa. Ohjelmassa korostettuihin toimiin kuuluu kokemustenvaihtoa, selvityksiä ja suunnittelutyökalujen kehittämistä. Valiokunta olisi toivonut ohjelmaan myös mitattavissa olevia yhteisiä toimia ja tavoitteita, joita voitaisiin arvioida sekä ohjelmakauden aikana että sen päätyttyä. Kokemustenvaihto, selvitykset ja työkalut muodostavat hyvän lähtökohdan toiminnalle, mutta valiokunta kaipaa aikataulua koskien tiedon muuttamista yhteiseksi toiminnaksi. Koska yhteistyöohjelma on jo lähestulkoon valmis, ehdotetaan kuitenkin, että Pohjoismaiden neuvosto hyväksyy ministerineuvoston ehdotuksen.

Pohjoismaiden neuvosto

B 279/näring

Käsittelijä:
Elinkeinovaliokunta

Liitteet:
– Ministerineuvoston ehdotus

Dnro 11-00388-19

Pohjoismaiden neuvosto

B 279/näring

Käsittelijä:
Elinkeinovaliokunta

Liitteet:
– Ministerineuvoston ehdotus

Dnro 11-00388-19

4. Päätelmät

Edellä esitetyn perusteella Elinkeinovaliokunta ehdottaa, että

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle, että se toteuttaa ministerineuvoston ehdotuksen uudeksi aluepoliittiseksi yhteistyöohjelmaksi 2013–2016 ministerineuvoston ehdotuksessa kuvatulla tavalla ja ottaen huomioon mietinnössä esitetyt näkemykset.

että se tulevissa toiminta- ja yhteistyöohjelmissa valitsee selkeämmin toimintaan suuntautuvan lähestymistavan sisältäen selkeitä tavoitteita ja toimia, joita voidaan seurata ja arvioida.

Göteborgissa 26. syyskuuta 2012

Alf Egil Holmelid (SV)

Arto Pirttilahti (kesk.)

Billy Gustafsson (s)

Eeva-Johanna Eloranta (sd.)

Eero Suutari (kok.)

Harry Jansson (ÅC)

Jessica Polfjärd (m)

Ragnheiður Rikharðsdóttir (Sj.)

Tor-Arne Strøm (A)

Torgeir Trældal (FrP)

Pohjoismaiden neuvosto

B 279/näring

Käsittelijä:

Elinkeinovaliokunta

Liitteet:

– Ministerineuvoston ehdotus

Dnro 11-00388-19

Pohjoismaiden neuvosto

B 279/näring

Käsittelijä:

Elinkeinovaliokunta

Liitteet:

– Ministerineuvoston ehdotus

Dnro 11-00388-19

**POHJOISMAIDEN ALUEET
SUUNNANNÄYTTÄJINÄ:
ALUEELLISESTI KESTÄVÄ
HYVINVOINTIKEHITYS, KESTÄVÄ
ARKTIS JA VIHREÄ KASVU**

Aluekehityksen ja alueellisen suunnittelun pohjoismainen yhteistyöohjelma 2013–2016

Pohjoismaiden neuvosto

B 279/näring

Käsittelijä:
Elinkeinovaliokunta

Liitteet:
– Ministerineuvoston ehdotus

Dnro 11-00388-19

Pohjoismaiden neuvosto

B 279/näring

Käsittelijä:
Elinkeinovaliokunta

Liitteet:
– Ministerineuvoston ehdotus

Dnro 11-00388-19

TIIVISTELMÄ

Tämä on aluekehityksestä ja alueellisesta suunnittelusta vastaavien Pohjoismaiden ministerien yhteistyöohjelma vuosiksi 2013–2016.

Pohjoismaisen yhteistyön tavoitteena on lisätä alan osaamista ja innostaa kehittämään aluepoliittisia näkemyksiä ja toimia. Pohjoismaiden alueministerit kehottavat yhteistyöministereitä, muita pohjoismaisia alan sektoreita sekä kansallisia ja kansainvälisiä laitoksia käynnistämään yhteistointaa tavoitteena

- **myötävaikuttaa alueellisesti kestävään hyvinvointikehitykseen**
- **edistää kestäväää aluekehitystä arktisella alueella**
- **kannustaa vihreää kasvua kaikilla alueilla.**

Aluesektorin tavoitteet ohjelmakautena:

- Perustetaan yhteinen foorumi tarkoituksena kehittää osaamista väestörakenteen muutoksista aiheutuviin hyvinvoinnin haasteista. Toteutetaan laaja pohjoismainen ohjelma, jonka tavoitteena on kehittää paikallis- ja alueviranomaisten toimesta innovatiivisia ratkaisuja väestönkehityksestä johtuvien haasteiden ratkaisemiseksi. Päämääränä on välittää tietoa ja keskustella hyvistä esimerkeistä sekä kehittää niiden pohjalta politiikkaa ja hallintoa valtio-, alue- ja paikallistasolla.
- Tehdään aloite temaattisesti laajan ja syvälleikävän tutkimuksen käynnistämiseksi arktisen alueen tulevasta kehityksestä tavoitteena tuottaa ennusteita tai tulevaisuudenkuvia. Tarkoituksena on osaltaan toteuttaa Pohjoismaiden ministerineuvoston arktisen yhteistyön ohjelmaa kokoamalla, työstämällä ja analysoimalla saatavilla olevaa tietoa, sisällyttämällä näkemyksiä muista pohjoismaisista ja eurooppalaisista aloitteista, arvioimalla alueen kehityksen erilaisia edellytyksiä ja hahmottelemalla monipuolisia tulevaisuudenkuvia. Tämä edistää merkittävästi poliittista keskustelua ja lisää alan osaamisen painoarvoa sekä sen kokonaisvaltaisuutta.
- Edistetään elinkeinoelämän kasvua ja vihreän talouden työllisyyttä. Ympäristömyötäisen yrittäjyyden ja innovoinnin edellytyksistä tarvitaan lisätietoa. Tavoitteena on kokeilla uusia toimia vihreän innovoinnin kehittämiseksi alue- ja paikallistasolla. Hyvistä esimerkeistä keskustellaan ja niitä levitetään muille alueille.
- Laaditaan esimerkkejä kestävästä kaupunkimalleista, joita Pohjoismaiden erityyppiset alueet voivat käyttää esikuvina ja jotka voivat innostaa muita Euroopan maita.

Elinkeino- energia- ja aluepolitiikan ministerineuvosto (MR-NER) on pohjoismaisen aluepoliittisen yhteistyön ylin yhteistyöelin. Ministerit tekevät strategiset päätökset yhteistyön suunnasta. Pohjoismaiden alueministerikokous tarjoaa mahdollisuuden käydä mielenkiintoisia keskusteluja ja perustaa uusia yhteistyöaloitteita. Yhteistyötä toteuttaa aluepolitiikan virkamieskomitea (EK-R) tiiviissä yhteistyössä Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristön kanssa.

Rajat ylittävä käytännön yhteistyö on aina ollut keskeisessä asemassa pohjoismaisessa yhteistyössä. **NORA** (Pohjoismainen Atlantti-yhteistyö) ja **Länsi-Pohjola-rahasto** toteuttavat kehittämistoimia Länsi-Pohjolan alueella. Länsi-Pohjola-rahaston toimintaa analysoidaan ohjelmakaudella tavoitteena lisätä resurssien käyttöä. Muilla raja-alueilla kunnat ja alueet ovat perustaneet raja-aluekomiteoita, jotka vastaavat rajat ylittävistä kehittämistoimista. Raja-aluekomiteat ovat paikallistasolla tehtävän yhteistyön institutionaalinen perusrakenne, ja sen vuoksi ne saavat taloudellista

Pohjoismaiden neuvosto

B 279/näring

Käsittelijä:
Elinkeinovaliokunta

Liitteet:
- Ministerineuvoston ehdotus

Dnro 11-00388-19

Pohjoismaiden neuvosto

B 279/näring

Käsittelijä:
Elinkeinovaliokunta

Liitteet:
- Ministerineuvoston ehdotus

Dnro 11-00388-19

tukea Pohjoismaiden ministerineuvostolta. Tälle tuelle laaditaan uudet jakokriteerit.

Nordregio on ministerineuvoston alainen laitos, joka kehittää ja välittää relevanttia tietoa aluekehityksen ja alueellisen suunnittelun viranomaisille Pohjoismaissa.

Nordregio on vastuussa toimenpiteiden suunnittelusta ja toteuttamisesta kolmella panostusalueella EK-R:ltä saamansa toimeksiannon pohjalta. Nordregio käyttää suurimman osan virkamieskomitean hankevaroista ja tekee asiantuntijan ominaisuudessa aloitteita ja konkreettisia hanke-ehdotuksia EK-R:lle. Pohjoismaiden ministerineuvosto toivoo Nordregion keskittyvän entistä enemmän politiikan kannalta tärkeän osaamisen tuottamiseen ja välittämiseen. Tätä pyrkimystä edistää laitoksen aseman kehittäminen EK-R:n sihteeristönä, neuvonantajana ja tiedon välittäjänä.

Pohjoismaisen aluepoliittisen yhteistyön käytössä olevat varat kohdistetaan ensisijaisesti tämän ohjelman täytäntöönpanoon. Ohjelma on tavoitteellinen ja ministerineuvosto pyrkii tekemään yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa varmistaakseen ohjelman toteuttamisen koko laajuudessaan. Alueministerien tavoitteena on edistää Pohjoismaiden ministerineuvoston eri yhteistyöalojen, kansallisten viranomaisten sekä alueellisten ja paikallisten toimijoiden välistä hyvää yhteistyötä.

Pohjoismaiden neuvosto

B 279/näring

Käsittelijä:
Elinkeinovaliokunta

Liitteet:
– Ministerineuvoston ehdotus

Dnro 11-00388-19

Pohjoismaiden neuvosto

B 279/näring

Käsittelijä:
Elinkeinovaliokunta

Liitteet:
– Ministerineuvoston ehdotus

Dnro 11-00388-19

1. POHJOISMAIDEN ALUEILTA HYVIÄ RATKAISUJA POHJOISMAISIIN JA EUROOPPALAISIIN HAASTEISIIN

Tämä on aluekehityksestä ja alueellisesta suunnittelusta vastaavien Pohjoismaiden ministerien yhteistyöohjelma vuosiksi 2013–2016. Ohjelmassa esitellään Pohjoismaiden yhteisten resurssien panostusalueet. Yhteistyössä keskitytään aiheisiin, jotka ovat poliittisesti kiinnostavia kansallisille aluesektoreille sekä pohjoismaisen yhteistyön kannalta. Yhteistyöohjelma sisältää panostusalueita, joiden parissa myös EU työskentelee.

Kaikkien Pohjoismaiden yleisenä aluepoliittisena tavoitteena on edistää hyvinvoinnin kehitystä ja talouskasvua hyödyntämällä maan kaikkien osien mahdollisuuksia. Aluepolitiikan ja alueellisen suunnittelun tavoitteena on edistää kestävää kehitystä kaupungeissa ja maaseutualueilla. Nämä kansalliset yleistavoitteet ovat lähtökohtana aluepolitiikan ja alueellisen suunnittelun alalla tehtävässä pohjoismaisessa yhteistyössä.

Ohjelman perusajatuksena on, että monet poliittiset toimet edellyttävät paikallisten ja alueellisten edellytysten ymmärtämistä. Paikallista ja alueellista osaamista ja toimintakykyä tulee yhdistää kansallisten sektoreiden toimivaltaan ja toimintavapauteen, jotta yhteisiin haasteisiin voidaan koella uusia ratkaisuja. Pohjoismaiden alueministerit haluavatkin tämän ohjelman myötä kehottaa yhteistyöministeriä, muita pohjoismaisia alan sektoreita sekä kansallisia ja kansainvälisiä laitoksia käynnistämään yhteistoimintaa tavoitteena

- myötävaikuttaa alueellisesti kestävään hyvinvointikehitykseen
- edistää kestävää aluekehitystä arktisella alueella
- kannustaa vihreää kasvua kaikilla alueilla.

Yhteistyöohjelman kokonaistavoitteena on innostaa Pohjoismaiden keskus-, alue- ja paikallistason viranomaisia kolmelta panostusalueelta saatavilla hyvillä esimerkeillä. Uudet ratkaisumallit lisäävät alan osaamista sekä kannustavat tiedonvälitykseen ja keskusteluun malleista ja niiden käytöstä aluepoliittisten näkemysten ja toimien edelleen kehittämiseksi. Ainakin yhdellä näistä aloista Pohjoismaiden tulee pystyä innostamaan muita Euroopan maita yhteisiä haasteita koskevaan innovatiiviseen ajatteluun.

Yhteistyöohjelma perustuu siihen, että suurin osa varoista, hallinnollisista resursseista ja poliittisesta huomiosta keskitetään näille kolmelle panostusalueelle.

2. ALUEPOLIITTINEN YHTEISTYÖ LUO POHJOISMAISTA HYÖTYÄ

Pohjoismailla on yhtäläiset edellytykset saavuttaa edellä mainitut tavoitteet, ainakin verrattuna moniin muihin Euroopan maihin ja alueisiin. Maat ovatkin jo monen vuoden ajan tehneet yhteistyötä Pohjoismaiden ministerineuvoston kautta vaihtaakseen kokemuksia, rakentaakseen yhteistä osaamis pohjaa ja vähentääkseen rajaesteitä.

Yhteistyö on keskitetty kahdentyyppiseen toimintaan:

- rajat ylittävä yhteistyö
- yhteinen osaamisen kehittäminen ja kokemusten vaihto.

Raja-alueyhteistyö on tärkeä väline luotaessa toimivia, valtion rajat ylittäviä alueita Pohjoismaihin ja siten pyrittäessä korvaamaan haittoja, joita

Pohjoismaiden neuvosto

B 279/näring

Käsittelijä:
Elinkeinovaliokunta

Liitteet:
– Ministerineuvoston ehdotus

Dnro 11-00388-19

Pohjoismaiden neuvosto

B 279/näring

Käsittelijä:
Elinkeinovaliokunta

Liitteet:
– Ministerineuvoston ehdotus

Dnro 11-00388-19

raja-alueet usein kokevat oman maansa syrjäseutualueina. Samaan aikaan kansallisten sääntöjen väliset erot luovat esteitä sekä työntekijöiden että elinkeinoharjoittajien rajat ylittävälle liikkuvuudelle.

Raja-aluekomiteat ovat jo vuosien ajan tehneet käytännön yhdentymistyötä ja toteuttaneet hankkeita, joiden tavoitteena on luoda edellytyksiä kulttuuriselle, sosiaaliselle ja taloudelliselle yhteistyölle. Pohjoismaiden ministerineuvostolla on tärkeä asema erilaisista säännöistä aiheutuvien muodollisten rajaesteiden vähentämisessä. Tähän antavat oman panoksensa Pohjoismaiden raja-aluekomiteat, joilla on myös tärkeä asema epävirallisten käytännön rajaesteiden kuten kulttuuristen ja kielellisten erojen vähentämisessä.

Aluesektorilla on vuosien ajan tehty järjestelmällistä työtä laatimalla vertailevia analyyskejä, joissa Pohjoismaita ja Pohjoismaiden alueita vertaillaan keskenään ja muun Euroopan alueisiin. Muun muassa Nordregio on tehnyt tätä työtä. Yhteisiä tutkimushankkeita on toteutettu tavoitteena lisätä osaamista aluekehityksen ja alueellisen suunnittelun edellytyksistä. Pohjoismaat ovat yhdessä pyrkineet vahvistamaan intressejään EU:n aluepolitiikkaan ja kilpailupolitiikkaan nähden.

Kokemusten vaihto, osaamisen laajentaminen ja raja-alueiden kehittäminen ovat ajankohtaisia ja tärkeitä asioita sekä Pohjoismaiden että EU:n aluepolitiikan kannalta. Seuraavassa muutamia esimerkkejä:

- *Pohjoismainen raja-alueyhteistyö loi perustan Interreg-ohjelman toteuttamiselle Pohjoismaissa:* Raja-alueyhteistyöstä tuli osa Pohjoismaiden ministerineuvoston toimintaa 1970-luvun alussa. Tämän yhteistyön ansiosta Pohjoismaat taas pystyivät nopeasti ja tehokkaasti hyödyntämään Interreg-varoja niiden tultua käyttöön Suomen ja Ruotsin liittyttyä EU:hun vuonna 1995. Näin saatiin moninkertaisesti enemmän resursseja raja-alueyhteistyöhön, johon myös Färsaaret, Grönlanti, Islanti ja Norja osallistuvat.
- *Yhteinen näkemys ja koordinointi antoivat uuden tavoitteen EU:n aluepolitiikalle:* EU:n ja Norjan, Ruotsin sekä Suomen välisissä neuvotteluissa 1994 kävi selväksi, että Pohjoismaat keskittyivät syrjäisiin ja harvaan asuttuihin alueisiin, kun taas EU:ta kiinnostivat alhaisen BKT:n ja korkean työttömyyden leimaamat taloudellisen taantumien alueet. Pohjoismaat löysivät yhteisiä kantoja neuvotteluissa johtuen hyvistä keskinäistä suhteistaan ja maiden aluepolitiikkaa koskevasta yhteisestä näkemyksestä ja tietopohjasta. Tämä vaikutti merkittävästi alueiden väestötiheyden pohjautuvan tavoite 6:n perustamiseen. Suomi ja Ruotsi ovat sittemmin saaneet useita miljardeja kruunuja EU:n tavoite 6 -ohjelmista aluekehityshankkeisiin. Myös valtion tukea koskevia sääntöjä muutettiin neuvotteluissa siten, että alhainen väestötiheys otettiin omaksi kriteeriksi.
- *Pohjoismaiden ja Skotlannin välinen yhteistyö johti Pohjoinen periferia -ohjelman perustamiseen:* Vuonna 1994 Pohjoismaat (Pohjoismaiden ministerineuvoston kautta) ja Skotlanti totesivat mailla olevan useita yhteisiä strategisia intressejä EU:hun nähden, minkä johdosta käynnistettiin hyvän politiikan kehittämiseen tähtäävä yhteistyö. Tärkein yksittäinen tulos tästä oli Pohjoinen periferia -ohjelman perustaminen. Ohjelmasta on myönnetty vuosittain yli 50 miljoonaa Norjan kruunua Färsaarilla, Grönlannissa, Irlannissa, Islannissa, Pohjois-Irlannissa, Norjassa, Ruotsissa, Skotlannissa ja Suomessa toteutettaviin kehityshankkeisiin.
- *Pohjoismaisten tilastojen ja analyysien ansiosta harvaan asutut alueet mainitaan nyt EU:n perussopimuksessa:* Nordregio on pitkällä aikavälillä laatinut tilastoja ja analyyskejä, joiden pohjalta

Pohjoismaiden neuvosto

B 279/näring

Käsittelijä:
Elinkeinovaliokunta

Liitteet:
- Ministerineuvoston ehdotus

Dnro 11-00388-19

Pohjoismaiden neuvosto

B 279/näring

Käsittelijä:
Elinkeinovaliokunta

Liitteet:
- Ministerineuvoston ehdotus

Dnro 11-00388-19

on voitu vertailla kehitystä Pohjoismaiden ja sittemmin myös Euroopan alueilla ja kunnissa. Työn tuloksena on saatu luotettavaa tietoa käytettäväksi näkemysten perusteluna useissa eri yhteyksissä. Yhtenä esimerkkinä voidaan mainita huomion kohdistaminen Pohjoismaiden pohjoisiin alueisiin, minkä ansiosta harvaan asutut alueet mainitaan nyt EU:n perussopimuksessa erityisesti huomioon otettavina alueina.

- *Raja-alueet ovat vähentäneet rajaesteitä:* Kahden maan välisen rajan aiheuttamien ongelmien vähentäminen edellyttää pitkän aikavälin panostusta. Juutinrauman sillan rakentamisen yhteydessä Juutinrauma-komitea laati perusteellisen ja kattavan luettelon noin 90 rajaesteestä, joiden pohjalta käynnistettiin työ väestön ja elinkeinoelämän toiminnan helpottamiseksi. Monet raja-alueet ovat tehneet jo pitkään työtä uusien kuljetusratkaisujen löytämiseksi maiden rajojen yli. Esimerkkejä tästä ovat Ruotsin ja Norjan väliset juna- ja lentoyhteydet sekä Vaasan ja Uumajan välinen lauttaliikenne. Rajaseututilastokanta StatNord ja saavutettavuustietokanta Pin Point Norden ovat tärkeitä välineitä rajaestetyössä.

Pohjoismaiden neuvosto

B 279/näring

Käsittelijä:
Elinkeinovaliokunta

Liitteet:
– Ministerineuvoston ehdotus

Dnro 11-00388-19

Pohjoismaiden neuvosto

B 279/näring

Käsittelijä:
Elinkeinovaliokunta

Liitteet:
– Ministerineuvoston ehdotus

Dnro 11-00388-19

3. POHJOISMAISEN ALUEPOLIITTISEN YHTEISTYÖN PANOSTUSALUEET 2013–2016

Seuraavassa tarkastellaan strategiaohjelman ydinalueita. Kansallisten ja pohjoismaisten priorisointien pohjalta on määritelty kolme aluetta, joilla pohjoismainen yhteistyö voi olla erityisen hyödyllistä.

3.1 ALUEELLISESTI KESTÄVÄ HYVINVOINTIKEHITYS

Tärkeä osa Pohjoismaiden aluepolitiikkaa on edistää työllisyyttä, koulutukseen pääsyä ja hyvinvointipalvelujen saantia kaikilla alueilla. Pohjoismaiden aluepoliittiset viranomaiset nostavat keskiöön haasteet, jotka voivat vaatia ylimääristä tai toisentyypistä panostusta hyvien elinolojen varmistamiseksi maan kaikissa osissa.

On syytä uskoa, että hyvinvointipolitiikan aluepoliittiset näkökohdat ovat vastedes jälleen tärkeämmässä asemassa. Syynä tähän on muun muassa se, että useimmilla Pohjoismailla on edessään merkittäviä väestönkehitykseen liittyviä haasteita.

- Työvoiman kasvu pysähtyy tai työvoiman määrä laskee osittain. Nuoremmat sukupolvet eivät ole määrällisesti riittävän suuria korvatakseen työmarkkinoilta poistuvat sukupolvet.
- Yli 65-vuotiaiden määrä lisääntyy voimakkaasti. Seuraavan 30 vuoden kuluessa tämä ikäryhmää kasvaa 50–100 prosenttia kaikissa Pohjoismaissa.
- Sodanjälkeinen väestön keskittyminen on aiheuttanut huomattavia väestörakenteellisia eroja kasvavien kaupunkialueiden ja harvaan asutun maaseudun välille. Tämän seurauksena syntyy uutta alueellista epätasapainoa työvoiman saannin ja tarpeen välille.

Haasteiden luonne ja laajuus vaihtelevat maiden sisällä ja maiden välillä. Haasteet ovat erityisen suuria ja monitahoisia useilla Pohjoismaiden syrjäseuduilla ja paikallisyhteisöissä. Usein kysymys on yhdyskunnista, joilla on monia väestökehitykseen liittyviä haasteita samanaikaisesti. Esimerkiksi ikääntyneiden määrän voimakkaaseen kasvuun ei pystytä riittävästi vastaamaan oman työvoiman tuottamalla hoivapanoksella. Tarvitaan lisätyövoimaa ja osaamista muilta alueilta. Samalla monet alueet näkevät paljon vaivaa houkutellakseen riittävästi muuttajia. Harvaan asutuilla alueilla on myös haasteita, jotka liittyvät laadullisesti hyvien ja helposti saatavilla olevien palvelujen tuottamiseen johtuen muun muassa pitkistä välimatkoista ja korkeista kuljetuskustannuksista. Myös yksityinen elinkeinoelämä saattaa kärsiä osaavan työvoiman puutteesta.

Useilla alueilla esiintyy samanaikaisesti työvoiman puutetta ja työttömyyttä, koska työvoiman tarjonta ja kysyntä eivät kohtaa. Työmarkkinoita täytyykin pyrkiä joustavoittamaan järjestämällä nopeaa uudelleen koulutusta, parantamalla työmatkailua, tehostamalla kannustimia ikääntyneiden pitämiseksi työelämässä sekä vähentämällä perinteisten sukupuolimallien vaikutusta ammatinvalintaan.

Väestön keskittyminen kaupunkiin aiheuttaa sekä sosiaalisia että ympäristöllisiä haasteita. Toisaalta kaupungeissa tehtävä innovointityö voi luoda kasvua myös maan muissa osissa. Väestönkehitys osoittaa tarvetta analysoida kaupunkeja ja seutuja, jotka täydentävät toisiaan ja toimivat yhteinäisinä alueina.

Viime vuosina maahanmuutto on helpottanut työvoiman ja osaamisen tarvetta yksityisellä ja julkisella sektorilla. Nettomaahanmuutto Pohjoismaihin on ollut keskimäärin 5,1 henkilöä tuhatta asukasta kohti vuosina

Pohjoismaiden neuvosto

B 279/näring

Käsittelijä:
Elinkeinovaliokunta

Liitteet:
– Ministerineuvoston ehdotus

Dnro 11-00388-19

Pohjoismaiden neuvosto

B 279/näring

Käsittelijä:
Elinkeinovaliokunta

Liitteet:
– Ministerineuvoston ehdotus

Dnro 11-00388-19

2006–2010. Suurissa osissa Ruotsia ja Norjaa sekä Ahvenanmaalla nettomaahanmuutto on huomattavasti tätä suurempi, kun taas Tanskalla ja erityisesti Suomella on vaatimaton nettomaahanmuutto. Färseillä, Grönlannilla ja joillakin Islannin kunnilla on suhteellisesti suurin nettomaahanmuutto Pohjoismaissa. Työperäinen maahanmuutto voi osaltaan täyttää kasvavaa tarvetta saada osaavaa työvoimaa. Mahdollisuuksia tarjoaa esimerkiksi uuden työvoiman pätevoittäminen ammatteihin, joissa työvoiman tarve on erityisen suuri.

Yhdistelmä, jossa työikäisten joukko supistuu jatkuvasti ja hoivapalveluita tarvitsevan väestön osuus vastaavasti kasvaa, asettaa haasteita Pohjoismaille. Tämä tulee erityisen selvästi ilmi syrjäseuduilla. Kehityssuunta saa huomattavan alueellisen ulottuvuuden, mikä edellyttää uusia ratkaisuja. Pohjoismaisen yhteistyön puitteissa vaihdetaan osaamista ja kokemuksia tavoista vastata näihin haasteisiin.

Strategia: Innovatiivisia ratkaisuja paikalliseen ja alueelliseen hyvinvointikehitykseen

Väestönkehitykseen liittyvät haasteet vaativat toimenpiteitä monilla eri politiikan aloilla, kuten talouspolitiikassa, elinkeino- ja työmarkkinapolitiikassa, koulutuspolitiikassa ja hyvinvointipolitiikassa laajassa merkityksessä. Toimenpiteitä on koordinoitava sektoreiden ja eri hallinnonalojen välillä.

Pohjoismaiden ministerineuvoston aluesektori perustaa yhteispohjoismaisen osaamisen kehittämiskoordinatin, joka tarjoaa mahdollisuuden kokemusten vaihtoon väestökehitykseen liittyvistä haasteista ja mahdollisuuksista. Aluesektori kehittää laajan pohjoismaisen ohjelman, jonka tavoitteena on luoda paikallis- ja alueviranomaisien toimesta innovatiivisia ratkaisuja väestökehityksen muutoksista aiheutuvien haasteiden käsittelemiseksi ja mahdollisuuksien hyödyntämiseksi. Hyvistä esimerkeistä tiedotetaan ja keskustellaan osaamisfoorumien tuella ja niiden pohjalta kehitetään politiikkaa ja hallintoa valtio-, alue- ja paikallistasolla Pohjoismaissa.

Ohjelmassa käynnistettävien hankkeiden tulee edistää mahdollisuuksia kehittää julkisia ja yksityisiä palveluita, paikallisyhteisön houkuttelevuutta ja työvoiman mobilisointia. Hankkeiden tavoitteena on:

- Lisätä innovointia palveluyrityksissä: uutta teknologiaa, uutta organisointia, uusia työtapoja.
- Lisätä maahanmuuttoa ja parantaa kotouttamista: Kehitetään houkuttelevia paikallisyhteisöjä, jotka kouluttavat, rekrytoivat ja pitävät kiinni julkisen ja yksityisen sektorin osaamistarpeita vastaavasta työvoimasta.
- Mobilisoida oma työvoimareservi tehokkaammin: Useampi henkilö töihin, työtuntien määrää lisätään ja koulutusta tarjotaan enemmän.
- Lisätä yhteistyötä yksityissektorin kanssa: Järjestöjen ja yksityishenkilöiden voimavarat otetaan käyttöön.
- Kehittää uusia tuotteita ja palveluita: Innovointia tehostetaan tavoitteena kehittää tuotteita ja palveluita, jotka on sopeutettu julkisten hyvinvointipalveluiden tiettyjä käyttäjäryhmiä varten.

Hyvien tulosten saamiseksi on tärkeä huomioida se, että tarpeet vaihtelevat sekä erityyppisten alueiden ja paikallisyhteisöjen sisällä että niiden välillä.

Pohjoismaisessa aluepoliittisessa yhteistyössä Nordregio on edennyt pitkälle väestörakenteen kehityksen kuvaamisessa ja analysoinnissa. Paikallis- ja aluetason tavoista osallistua väestörakenteen kehityksestä johtuviin haasteiden ratkaisemiseen on laadittu käsikirja. Kirjaa on määrä laa-

Pohjoismaiden neuvosto

B 279/näring

Käsittelijä:
Elinkeinovaliokunta

Liitteet:
– Ministerineuvoston ehdotus

Dnro 11-00388-19

Pohjoismaiden neuvosto

B 279/näring

Käsittelijä:
Elinkeinovaliokunta

Liitteet:
– Ministerineuvoston ehdotus

Dnro 11-00388-19

jentaa siten, että se sisältää hyviä ratkaisuesimerkkejä, joista annetaan tietoa ja keskustellaan alueilla ja paikallisyhteisöissä.

3.2 KESTÄVÄ ALUEKEHITYS ARKTISELLA ALUEELLA

Pohjoismaiden ministerineuvoston arktisen yhteistyöohjelman 2012–2014 päätavoitteena on toteuttaa kestävä kehitys arktisen alueen väestölle ottaen lähtökohdaksi globalisaation ja ilmastonmuutoksen asettamat haasteet. Ohjelmassa todetaan, että ilmastonmuutos voi toisaalta johtaa perinteisten elintapojen, asutusmallien, elinkeinorakenteen ja luonnon kaatoamiseen. Toisaalta ilmastonmuutos voi luoda uusia elinkeino- ja kehitysmahdollisuuksia, esimerkiksi öljyn, kaasun ja mineraalien tuotannossa.

Arktis on valtavan iso maantieteellinen alue, jossa monet maat ja järjestöt näkevät paljon mahdollisuuksia. Tämä koskee ennen kaikkea Arktisen neuvoston jäsenmaita eli Pohjoismaita, Yhdysvaltoja, Kanadaa ja Venäjää. Näillä kaikilla kahdeksalla maalla on arktiset strategiat. EU:lla on oma pohjoisten alueiden strategiansa ja EU:sta on tullut entistä aktiivisempi pohjoisilla alueilla. Myös Koillis-Aasian maat kuten Kiina, Japani ja Etelä-Korea ovat jo tehneet investointeja arktiselle alueelle.

Osittain kiinnostus johtuu odotuksista saada huomattavasti tehokkaampia kuljetusratkaisuja Koillisväylän kautta. Kesällä 2011 väylällä liikennöi irtolastialuksia. Ennusteiden mukaan jäätön kausi pitenee tulevina vuosina, ja yhä useammat alukset voivat käyttää tätä reittiä. Liikenteen lisääntyminen Koillisväylän kautta tarjoaa myös uusia mahdollisuuksia satamapaikoiksi soveltuville alueille. Samalla Koillisväylän käyttö kuljetusväylänä aiheuttaa myös epävarmuutta ja ympäristöhaasteita, joten tehokkaiden valmiusratkaisujen tarve on ilmeinen.

Kuluneen kymmenen vuoden aikana lämpötilat ovat nousseet arktisella alueella kaksi kertaa nopeammin kuin maapallolla keskimäärin. Kesäajan jääpeite on kutistunut noin kolmanneksella verrattuna vuosien 1980–2000 keskiarvoon. Yli 40 prosenttia vuotuisesta maailmanlaajuisesta merenpinnan noususta johtuu Grönlannin mannerjäätikön ja arktisen alueen jäätiköiden sulamisesta. Lämpimämpi ilmasto, sateen voimakkuuden muutokset (kuivempaa tai kosteampaa alueesta riippuen) ja saastuminen voivat myös vaikuttaa luonnon sietokykyyn arktisilla alueilla.

Elinkeinojen kehittämisen näkökulmasta tähän liittyy sekä suuria mahdollisuuksia että vakavia ympäristöhaasteita.

- Kalastus ja vesiviljely: Arktinen alue on yksi maailman suurimmista kalastusalueista, ja kalavarojen hyödyntäminen myös tulevaisuudessa edellyttää kestävää hallinnointia. Samalla tarjoutuu mahdollisuus uusien lajien hyödyntämiseen.
- Öljy ja kaasu: Arktisen mannerjalustan arvioidaan sisältävän 13 prosenttia maailman kaikista öljyvaroista ja noin 30 prosenttia maakaasuvaroista. Barentsinmeri ja Itä-Grönlanti ovat kaksi Pohjoismaita lähinnä olevaa tai Pohjoismaissa sijaitsevaa aluetta. Luonnonvarojen hyödyntäminen edellyttää samalla paljon tietoa ympäristöseuraamuksista ja toimia vaarojen vähentämiseksi.
- Kaivostoiminta: Maailmanmarkkinoilla odotetaan vahvaa kasvua mineraalien käytössä teollisuuden ja terveydenhuollon tarpeisiin. Norjan, Ruotsin ja Suomen pohjoisosissa on käynnistetty uusia isoja malmin ja mineraalien louhintahankkeita. Kaivostoimintaan tarvitaan isoja maa-alueita ja samalla siihen liittyy ympäristöhaasteita kuten luonnon käyttö, saasteet ja jätteet. Malmin ja mineraalien louhinta lisää myös kuljetus- ja palveluelinkeinojen mahdollisuuksia sekä maalla että merellä samalla, kun myös satamia on rakennettava lisää. Infrastruktuuria pidetään tällä hetkellä pullonkaulana Pohjoiskalotin luonnonvarojen hyödyntämisessä.

Pohjoismaiden neuvosto

B 279/näring

Käsittelijä:
Elinkeinovaliokunta

Liitteet:
– Ministerineuvoston ehdotus

Dnro 11-00388-19

Pohjoismaiden neuvosto

B 279/näring

Käsittelijä:
Elinkeinovaliokunta

Liitteet:
– Ministerineuvoston ehdotus

Dnro 11-00388-19

- Matkailu: Kasvava osa maailman matkailijoista pitää itseään enemmän tutkimusmatkailijana kuin tavallisena turistina. Heillä on mahdollisuus kokea suuria haasteita ja monia ilonaiheita arktisella alueella. Koillisväylän avautuminen voisi lisätä risteilyliikennettä huomattavasti. Tämä edellyttää samalla sääntelyä luonnolle ja ympäristölle aiheutuvien kielteisten vaikutusten torjumiseksi sekä pelastusvalmiuksien huomattavaa tehostamista.

Strategia: Kehitetään tulevaisuudenkuvia arktisen alueen kestävästä kehityksestä.

Toimintaohjelmien ja toimenpiteiden suunnittelemiseksi tarvitaan lisää tietoa ja paremmin perusteltuja näkemyksiä tulevaisuudesta.

Pohjoismaiden ministerineuvoston aluesektori tekee aloitteen temaattisesti laajan ja syväkävyn tutkimuksen käynnistämiseksi arktisen alueen tulevasta kehityksestä tavoitteena tuottaa ennusteita tai tulevaisuudenkuvia. Tavoitteena on jatkaa Pohjoismaiden ministerineuvoston arktisen yhteistyön ohjelmaa kokoamalla, työstämällä ja analysoimalla saatavilla olevaa tietoa, arvioimalla alueen tulevaisuuden kehityksen erilaisia edellytyksiä ja luonnostelemalla monipuolisia tulevaisuudenkuvia. Tämä edistää merkittävästi poliittista keskustelua ja lisää alan osaamisen painoarvoa sekä sen kokonaisvaltaisuutta.

Tulevaisuudenkuvien tulee sisältää analyyseja, joissa tekniset, taloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja ympäristölliset näkökulmat yhdistyvät ja joissa luonnonvarojen hyödyntämisen alueelliset edellytykset ja seuraukset ovat keskeisellä sijalla. Tämä luo hyvän perustan konkreettisten ohjelmien ja toimien kehittämiseksi alueellisella, kansallisella, pohjoismaisella ja eurooppalaisella tasolla.

Aluesektori voi hyödyntää tilastotietoa, alueellisia analyyseja sekä vahvaa ymmärrystä alueellisesta yhteiskuntakehityksestä yleisesti ja erityisesti arktisella alueella. Aluesektorilla on jo valmiina paljon sopivaa aineistoa käytettäväksi tulevaisuudenkuvien perustana. Esimerkkinä voidaan mainita Nordregion Megatrends-raportti ja OECD:n NORAlle laatima raportti. ja nyt halutaan hyödyntää pohjoismaisia ja kansallisia tutkimuksia kokonaisvaltaisempien tulevaisuudenkuvien saamiseksi.

3.3 VIHREÄÄ KASVUA KAIKILLA ALUEILLA

Eurooppalaisen ja pohjoismaisen vihreän kasvun panostusten yleistavoitteena on käynnistää kasvu uudestaan talouskriisin jälkeen ja samalla huomioida maailmanlaajuinen ilmasto- ja ympäristökehitys. Investointien ja innovoinnin on määrä edistää kasvua, joka luo uutta lisäarvoa ja yleisesti kestävämpää taloudellista kehitystä. Erityisesti halutaan kannustaa ympäristömyötäistä elinkeinokehitystä kaikilla aloilla, mukaan lukien energiantuotanto. Vihreää kasvua edistävä työ on samalla tärkeä osa ympäristö-, ilmasto- ja aluepoliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi tehtävää työtä.

Aluepoliittisilla ja alueellisen suunnittelun toimilla on tärkeä osuus näiden tavoitteiden saavuttamisessa. Aluepolitiikassa ja alueellisessa suunnittelussa on kaksi näkökulmaa, jotka ovat olleet ja joiden tulee olla keskeisiä pohjoismaisessa yhteistyössä:

- edistää vihreää innovointia ja yrittäjyyttä kaikilla alueilla
- kehittää hyviä malleja kestäville kaupunkialueille.

Myös tällä panostusalueella päätavoitteena on kehittää, välittää, pohtia, panna täytäntöön ja kokeilla hyviä esimerkkejä, joista voi saada ideoita poliittisen ajattelun ja toiminnan uudistamiseen. Panostusalue on lisäksi

Pohjoismaiden neuvosto

B 279/näring

Käsittelijä:
Elinkeinovaliokunta

Liitteet:
- Ministerineuvoston ehdotus

Dnro 11-00388-19

Pohjoismaiden neuvosto

B 279/näring

Käsittelijä:
Elinkeinovaliokunta

Liitteet:
- Ministerineuvoston ehdotus

Dnro 11-00388-19

tärkeä EU:n nykyisiin painopisteisiin nähden ja sama koskee todennäköisesti myös EU:n rakennerahaston painopisteitä kaudella 2014–2020.

Perusnäkemys on, että edellytykset kehittää erityyppistä vihreää kasvua vaihtelevat huomattavasti eri alueiden välillä. Aluesektori pyrkii selvittämään eri alueiden mahdollisuudet edistää ilmasto-, energia- ja ympäristötavoitteita. Alueellisesti ja paikallisesti sopeutetun politiikan avulla potentiaalia hyödynnetään parhaalla mahdollisella tavalla. Aluesektori pyrkii toteuttamaan tämän panostusalueen toimet tiiviissä yhteistyössä Pohjoismaiden ministerineuvoston elinkeino- ja energiasektorin kanssa.

Strategia: Edistetään vihreää innovointia ja yrittäjyyttä kaikilla alueilla.

Pohjoismaiden pääministerien vihreän kasvun työryhmän raportissa mainittujen tutkimusten mukaan on mahdollista luoda 1,4 miljoonaa uutta työpaikkaa Eurooppaan edellyttäen, että 20 prosentin tavoite uusiutuvan energian osuudesta saavutetaan vuonna 2020. Pohjoismailla on etulyöntiasema vihreitä ratkaisuja koskevassa teknisessä innovoinnissa. Vihreän tekniikan osaamistaso on ennestään korkea Pohjoismaissa johtuen muun muassa monivuotisesta järjestelmällisestä panostamisesta ympäristöön ja kestäväan kehitykseen.

Pohjoismaiden ministerineuvoston aluesektorin tavoitteena on osaltaan edistää kasvua vihreiden elinkeinojen alalla ja työllisyyttä, johon sekä naiset että miehet osallistuvat. Tarvitaan enemmän tietoa ympäristömyötäisen yrittäjyyden ja innovoinnin edellytyksistä. Tavoitteena on kokeilla uusia keinoja ja toimia alue- ja paikallistason vihreän innovoinnin edistämiseksi. Hyvistä esimerkeistä keskustellaan ja niitä levitetään muille alueille. Tämän saavuttamiseksi tehdään aloitteita järjestelmällisemmästä oppimisesta ja osaamisen siirtämisestä.

Alueellinen näkökulma on tärkeä, koska resurssit jakautuvat alueiden välillä eri tavalla ja koska uusiutuvaa energiaa on tuotettava ja joskus jopa kulutettava paikallisesti. Alueet ja kunnat ovat kuluttajia ja yrityksiä lähempänä. Sen vuoksi ne voivat muuntaa politiikan käytännöksi valtiollisia ja eurooppalaisia viranomaisia paremmin. Paikalliset ja alueelliset viranomaiset ovat lisäksi mukana suunnittelu- ja päätösprosesseissa.

OECD:n analyysi osoittaa, että myös harvaan asutuilla alueilla on edellytyksiä vihreään kasvuun. Tämä koskee erityisesti uusiutuvaa energiaa kuten tuulivoimaa ja biomassaa. Muita esimerkkejä ovat vihreän matkailun kehittäminen ja ympäristömyötäinen elintarviketuotanto. Samalla on huomioitava, että esimerkiksi panostukset uusiutuvaan energiaan voivat olla ristiriidassa koskemattomaan luontoon liittyvien tavoitteiden ja matkailun kehittämistavoitteiden kanssa.

Strategia: Kehitetään hyviä malleja kestäville kaupunkialueille.

On perusteltua uskoa, että korkeat syntyvyysluvut ja maahanmuutto ulkomailta lisäävät edelleen väestönkasvua Pohjoismaiden suurkaupungeissa ja että tämä kehitys lisää infrastruktuuriin ja maankäyttöön kohdistuvaa painetta. Suunnitteluratkaisuissa, joilla näihin haasteisiin pyritään vastaamaan, täytyy näkyä elinkeinokehityksen, maankäytön suunnittelun sekä ympäristö- ja ilmastonäkökohtien välinen yhteys. Tässä yhteydessä on huomioitava myös pendelöintietäisyydellä olevien kaupunkien ja kuntien kehittäminen kestävien kaupunkimallien luomiseksi. Siten myös ympäristön kannalta tehokkaita liikennelratkaisuja ja energiaa säästävien liikennemuotojen kehittämistä on syytä arvioida tarkemmin. Varsinkin suurakaupungit ovat erittäin pulmallisia alueita. Ympäristö, taloudellinen kehitys ja sosiaaliset haasteet on nähtävä kokonaisuutena, mikä edellyttää parempia suunnitteluprosesseja ja enemmän tietoa.

Pohjoismaiden neuvosto

B 279/näring

Käsittelijä:
Elinkeinovaliokunta

Liitteet:
– Ministerineuvoston ehdotus

Dnro 11-00388-19

Pohjoismaiden neuvosto

B 279/näring

Käsittelijä:
Elinkeinovaliokunta

Liitteet:
– Ministerineuvoston ehdotus

Dnro 11-00388-19

Pohjoismaiden ministerineuvoston aluesektorin tavoitteena on luoda kehittyville kaupungeille suunnitteluväline, joka tarkastelee elinkeinokehitystä, maankäytön suunnittelua sekä ilmasto- ja ympäristönäkökohtia kokonaisuutena. Lisäksi tuotetaan esimerkkejä kestävästä kaupunkimalleista, joita voidaan käyttää esikuvana Pohjoismaiden erityyppisillä alueilla ja jotka voivat samalla innostaa muita Euroopan maita.

Tällaisia malleja laadittaessa on selvitettävä useita tärkeitä ongelmia: Kuinka mahdollistetaan kaupunkialueiden kehitys ja kasvu yleiset kestävyys- ja ilmastotavoitteet huomioon ottaen? Kuinka kaupunkialueiden elinkeinokehitystä ja kasvua edistetään ilman, että ne vievät pinta-alaa, energiaa ja muita resursseja enemmän kuin on tarpeellista?

Pohjoismailla on monia samoja haasteita ja suhteellisen samankaltaiset suunnittelu- ja hallintojärjestelmät. Pohjoismaiden ministerineuvosto haluaa siitä syystä jatkaa pohjoismaisten kaupunkialueiden työryhmässä ja Nordregiossa käynnistettyä osaamisen kehittämistä ja kokemusten vaihtoa. Tähän työhön aluesektorin toivoo saavansa ideoita Pohjoismaiden suunnitteluviranomaisten epäviralliselta verkostolta ja muiden pohjoismaisten toimijoiden vastaavilta hankkeilta.

4 YHTEISTYÖN OSAPUOLET

Pohjoismaiset päätöksentekoaikakaudet ja laitokset, raja-alueet ja hyvin monet järjestöt eri puolella Pohjoismaita toteuttavat aluepoliittista yhteistyötä.

4.1 POHJOISMAIDEN MINISTERINEUVOSTO – POLIITTISEN KESKUSTELUN JA YHTEISTYÖALOITTEIDEN Foorumi

Alueministerit muodostavat ministerineuvoston yhdessä energia- ja elinkeinoministerien kanssa (MR-NER). Ministerit kokoontuvat tavallisesti kerran vuodessa.

Alueministerit tekevät strategiset päätökset pohjoismaisen aluepoliittisen yhteistyön suunnasta. Pohjoismaiden alueministerikokous tarjoaa mahdollisuuden käydä mielenkiintoisia keskusteluja ja tehdä uusia yhteistyöaloitteita.

4.2 VIRKAMIESKOMITEA – ASIAKESKUSTELUJEN Foorumi

Aluepolitiikan virkamieskomitea (EK-R) vastaa aluesektorin työn asiasisällöstä ja hallinnosta tiiviissä yhteistyössä Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristön kanssa. EK-R:n puheenjohtajuus kiertyy maiden välillä. Puheenjohtajamaa laatii asialistan ja luo edellytykset hyvälle yhteistyölle eri foorumeilla.

Virkamieskomitea tarjoaa puitteet asiak keskusteluille ja kokemusten vaihdolle, joiden pohjalta politiikkaa voidaan kehittää kussakin Pohjoismaassa. EK-R seuraa yhteistyöohjelmien toteuttamista ja ottaa vastaan raportit ohjelmahankkeiden tuloksista.

Ohjelmakautena 2009–2012 EK-R perusti seuraavat neljä työryhmää vahvistaakseen politiikan ja osaamisen kehittämistä sekä kokemusten vaihtoa koskevaa yhteistyötä seuraavilla aloilla:

- Pohjoismaisten kaupunkialueiden asema aluepolitiikassa
- Maaseutukehitys laajassa merkityksessä
- Globalisaatio ja rajat ylittävä yhteistyö

Pohjoismaiden neuvosto

B 279/näring

Käsittelijä:
Elinkeinovaliokunta

Liitteet:
– Ministerineuvoston ehdotus

Dnro 11-00388-19

Pohjoismaiden neuvosto

B 279/näring

Käsittelijä:
Elinkeinovaliokunta

Liitteet:
– Ministerineuvoston ehdotus

Dnro 11-00388-19

- Kolmannen sukupolven aluepolitiikka

Työryhmät ovat toimineet tarkoitetulla tavalla. Ne ovat edistäneet konkreettista ja hyödyllistä kokemusten vaihtoa ja osaltaan antaneet vipuvoimaa aluepolitiikan pohjoismaisille näkemyksille. Ohjelmakaudeksi 2013–2016 perustetaan vastaavia työryhmiä kullekin kolmelle panostusalueelle.

Oma työryhmä on seurannut EU:ssa esillä olevia aluepoliittisia asioita ja keskustellut EU:hun ja Etaan liittyvistä kysymyksistä. Tarkoituksena on tukea maita EU-säännöstöön ja kansallisiin kantoihin liittyvässä työssä. Tätä yhteistyötä jatketaan.

4.3 RAJA-ALUEET – KÄYTÄNNÖN YHTEISTYÖN INFRASTRUKTUURI

Rajat ylittävä käytännön yhteistyö on aina ollut keskeisessä asemassa aluepoliittisessa yhteistyössä. Raja-alueita koskeva ja paikallistason kehitysyhteistyö Pohjoismaissa koostuu monesta osasta:

- Pohjoismainen laitos NORA (Pohjoismainen Atlantti-yhteistyö), joka toimii Färsaarilla, Grönlannissa, Islannissa, Länsi-Norjassa ja Pohjois-Norjassa.
- Taloudellinen tuki raja-aluekomiteoille, jotka toimivat Norjan, Ruotsin, Suomen ja Tanskan välisillä raja-alueilla.
- Tuki integraatiotyölle StatNordin kautta tehtävällä yhteistyöllä, johon Pohjoismaiden tilastoviranomaiset osallistuvat tuottamalla ja analysoimalla rajat ylittäviä tilastoja.
- Länsi-Pohjola-rahasto, joka myöntää lainoja ensisijaisesti Färsaarten ja Grönlannin yrityksille. Pohjoismaiden ministerineuvosto nimittää tilintarkastajat ja päättää sääntöjen muuttamisesta.

Monilla raja-alueilla on pitkät yhteistyöperinteet, esimerkiksi Arvika-Kongsvingerin (ARKO) ja Pohjoiskalotin alueilla yhteistyö käynnistyi jo vuonna 1967. Raja-alueille myönnettävän tuen tarkoituksena on:

- hyödyntää mahdollisuuksia ja vähentää esteitä, joita aiheutuu toiminnallisesti yhtenäisen alueen sisällä olevista valtakunnanrajoista
- tukea kehitystä, innovointia ja kasvua kestävyysnäkökulmasta.

NORA ja raja-aluekomiteat pyrkivät muun muassa parantamaan elinkeinoelämän kilpailukykyä raja-alueilla, löytämään ja purkamaan rajaesteitä laajassa merkityksessä, kehittämään kestäviä ja ilmastomyötäisiä ympäristö- ja energiaratkaisuja sekä kehittämään infrastruktuuria ja viestintäyhteistyä.

Suomen ja Ruotsin liittyttyä EU:hun vuonna 1995 raja-alueyhteistyön resurssit ovat moninkertaistuneet. Pohjoismaisten raja-alueiden perustaminen ja Pohjoismaiden ministerineuvoston tuki olivat aikoinaan ratkaiseva perusta sille, kuinka EU:n osallistuminen pohjoismaiseen raja-alueyhteistyöhön organisoitiin ja rajoitettiin maantieteellisesti. Pohjoismaisen yhteistyön avulla saatiin siten käyttöön huomattavasti enemmän varoja kuin mitä maiden oma panos oli aiemmin ollut. Pohjoismaiden ministerineuvoston tuki vuonna 2010 oli noin 6 prosenttia raja-aluekomiteoiden budjetista. Tuki vaihteli suuresti komiteoiden välillä.

Raja-aluekomiteat kokoavat yhteen paikallisia ja alueellisia toimijoita sekä tuovat ideoita, verkostoja ja taloudellisia resursseja raja-alueyhteistyöhön. Ministerineuvosto painottaa työn jalkauttamista paikallis- ja aluetasolle. Ministerineuvoston pyrkimyksenä on jatkossakin säilyttää paikalliset yhteistyöelimet, joiden toimesta rajat ylittävää yhteistyötä jalkautetaan, suunnitellaan ja toteutetaan. Raja-aluekomiteat ovat paikallistasolla teh-

Pohjoismaiden neuvosto

B 279/näring

Käsittelijä:
Elinkeinovaliokunta

Liitteet:
– Ministerineuvoston ehdotus

Dnro 11-00388-19

Pohjoismaiden neuvosto

B 279/näring

Käsittelijä:
Elinkeinovaliokunta

Liitteet:
– Ministerineuvoston ehdotus

Dnro 11-00388-19

tävän yhteistyön institutionaalinen perusrakenne, ja sen takia Pohjoismaiden ministerineuvosto haluaa tukea niitä myös jatkossa. Tulevalla ohjelmakaudella tälle tuelle laaditaan uudet jakokriteerit.

Pohjoismaiden ministerineuvosto haluaa myös vastaisuudessa edistää järjestelmällistä ja jatkuvaa kokemusten vaihtoa sekä yhteistä osaamisen kehittämistä raja-alueiden välillä. Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristö on tärkeä toimija tässä työssä.

Ministerineuvosto pyrkii edistämään yhteispohjoismaisen rajaseututilastokannan StatNordin toimintaa raja-alueyhteistyön budjettikehyksen puitteissa.

Pohjoismaiden ministerineuvosto tekee aloitteen Länsi-Pohjola-rahaston läpikäymiseksi tavoitteena rahaston varojen tehokkaampi hyödyntäminen.

NORA, Länsi-Pohjola-rahasto ja Pohjoiskalotin neuvosto sekä muut asianomaiset raja-aluekomiteat kutsutaan kehittämistyöhön, jonka tavoitteena on luoda alueellisia visioita arktisen alueen kestävästä elinkeinokehityksestä.

4.4 NORDREGIO – OSAAMISKESKUS

Pohjoismaiden ministerineuvosto perusti Nordregion vuonna 1997 ja nykyisin laitoksella on noin 30 työntekijää. Laitosta johtaa hallitus ja se tekee Pohjoismaiden ministerineuvoston kanssa puitesopimuksia, jotka ohjaavat sekä laitoksen toimintaa että sen työn sisältöä. Pohjoismaiden ministerineuvosto on viime vuosina ollut toimeksiantajana noin 50 prosentissa Nordregion toiminnasta.

Nordregio on ministerineuvoston tutkimus- ja kehityslaitos, joka kehittää ja välittää relevanttia tietoa aluekehityksen ja alueellisen suunnittelun viranomaisille Pohjoismaissa. Nordregion tavoitteena on olla alan tutkimuksen ja määrätietoisen kehittämisen eurooppalainen keskus. Nordregio on tärkeimpiä toimijoita tämän yhteistyöohjelman täytäntöönpanossa ja tekee siinä yhteydessä tiivistä yhteistyötä aluepolitiikan virkamieskomitean kanssa. Nordregion eurooppalaista verkostoa hyödynnetään panostusalueilla tehtävässä työssä.

Nordregio on viime vuosina käyttänyt isohkon osan virkamieskomitean hankevaroista ja tekee asiantuntijan ominaisuudessa aloitteita ja konkreettisia hanke-ehdotuksia EK-R:lle. Pohjoismaiden ministerineuvosto haluaa Nordregion keskittyvän entistä enemmän politiikalle tärkeän osaamisen tuottamiseen ja välittämiseen. Tätä pyrkimystä edistää laitoksen asema EK-R:n sihteeristönä, neuvonantajana ja tiedon välittäjänä, mitä on määrä kehittää edelleen.

4.5 POHJOISMAIDEN MINISTERINEUVOSTON SIHTEERISTÖ – TUKIPILARI OHJELMAN TOTEUTTAMISESSA

Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristö Kööpenhaminassa vastaa yhdessä puheenjohtajamaan kanssa ministerineuvoston ja virkamieskomitean kokouksissa käsiteltävien asioiden valmistelusta.

Sihteeristö tukee maiden työtä omalla asiantuntemuksellaan ja vastaa myös taloushallinnosta sekä koordinoinnista PMN:n muiden sektoreiden kanssa. Sihteeristö voi myös tehdä uusia aloitteita ja esittää ehdotuksia puheenjohtajamaalle ja virkamieskomiteoille.

4.6. YHTEISTYÖ MUIDEN TOIMIJOIDEN KANSSA

Pohjoismaiden neuvosto

B 279/näring

Käsittelijä:
Elinkeinovaliokunta

Liitteet:
– Ministerineuvoston ehdotus

Dnro 11-00388-19

Pohjoismaiden neuvosto

B 279/näring

Käsittelijä:
Elinkeinovaliokunta

Liitteet:
– Ministerineuvoston ehdotus

Dnro 11-00388-19

Aluepoliittinen yhteistyö kytkeytyy tiiviisti pohjoismaisen yhteistyön muihin osiin, erityisesti silloin kun on kysymys esimerkiksi globalisaatiota, kestävästä kehityksestä, vihreää kasvua ja hyvinvointialaa koskevista isoista yhteisistä aloitteista.

Pohjoismaat ovat jo vuosia tehneet pitkälle kehitettyä yhteistyötä muilla maantieteellisillä alueilla toimivien järjestöjen kanssa. Raja-alueyhteistyön kautta on luotu hyvät yhteydet Skotlantiin, Baltian maihin, Luoteis-Venäjämaan ja Barentsin alueeseen. Arktinen neuvosto, Euroopan neuvosto, OECD ja muut vastaavat järjestöt ovat tärkeitä Euroopan pohjoisen alueen kehitykselle. EU on laatinut Itämeri-strategian sekä pohjoisen ulottuvuuden politiikan, ja erityisesti Itämeren alueella toimii hyvin paljon järjestöjä. Aluesektorit pyrkivät täydentämään tätä yhteistyötä myös tulevilla ohjelmakaudella hankkimalla analyysijä Pohjoismaita koskevasta kehityksestä.

5 TALOUDELLISET SEURAUKSET

Pohjoismaisen aluepoliittisen yhteistyön käytössä olevat varat kohdistetaan ensisijaisesti tämän ohjelman täytäntöönpanoon. Ohjelma on tavoitteellinen ja ministerineuvosto pyrkii tekemään yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa varmistaakseen ohjelman toteuttamisen koko laajuudessaan.

Alueministerien tavoitteena on edistää Pohjoismaiden ministerineuvoston eri yhteistyöalojen, kansallisten viranomaisten sekä alueellisten ja paikallisten elinten välistä hyvää yhteistyötä.

Pohjoismaiden neuvosto

B 279/näring

Käsittelijä:
Elinkeinovaliokunta

Liitteet:
– Ministerineuvoston ehdotus

Dnro 11-00388-19

Pohjoismaiden neuvosto

B 279/näring

Käsittelijä:
Elinkeinovaliokunta

Liitteet:
– Ministerineuvoston ehdotus

Dnro 11-00388-19